TIIVISTELMÄ

# Kohti maailman viisaimpia yhteiskunnallisia päätöksiä

## – Suomalaisen Tiedeakatemian tiedevälittämisen vaikutukset ja vaikuttavuus

Tiivistelmä perustuu Suomalaisen Tiedeakatemian tiedevälittämisen vaikuttavuuskartoitukseen. Kartoituksen aineisto koostuu sidosryhmien haastatteluista, kyselyistä ja Tiedeakatemian tietokannoista. Työn toteutuksesta vastasi Tampereen yliopiston väitöskirjatutkija Tommi Kärkkäinen työsuhteessa Tiedeakatemiaan.

**Kartoituksessa keskityttiin vuosina 2022-2026 Tiedeakatemian tiedevälittämistyötä ohjanneisiin vaikuttavuustavoitteisiin:**

1. Vuoropuhelu tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä muuttuu järjestelmällisemmäksi ja sen tukemiseksi saadaan kehitettyä toimivia työkaluja
2. Tiedon koostamiseen on kehitetty ja vakiinnutettu tehokkaita malleja, joita hyödynnetään päätöksenteon tukemiseen ja julkisen keskustelun edistämiseen
3. Tiedevälittämisen tunnettuus, arvostus ja kyvykkyydet lisääntyvät ja Suomalainen Tiedeakatemia profiloituu tiedevälittämisen suunnannäyttäjänä
4. Päätöksentekijät hyötyvät tutkimustiedosta yhä enemmän työssään

**Suomalainen Tiedeakatemia on panostanut tiedevälittämiseen kahdeksan vuoden ajan.** Työ käynnistyi vuosina 2019–2021 Sofi-hankkeella, joka oli opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja Suomen neljän tiedeakatemian tiedeneuvonnan kehittämishanke. Hankkeen onnistumisten myötä tiedevälittämisestä muodostui osa Tiedeakatemian toimintaa. Jane ja Aatos Erkon säätiö myönsi vuonna 2022 nelivuotisen rahoituksen tiedevälittämisen Ilmiökartta-hankkeelle. Vaikuttavuuskartoitus keskittyi erityisesti näihin tiedevälittämisen vakiintumisen ja jatkokehittämisen vuosiin 2022–2026 Tiedeakatemiassa.

**Vuosina 2022–2026 Tiedeakatemian tiedevälittäminen kasvoi ja kehittyi.** Keskeinen osa kehitystä on tiedevälittämisen asiantuntijuuden vahvistuminen organisaatiossa.

Vuonna 2022 tiedevälittämisen parissa työskenteli kolme henkilöä, kun vuonna 2026 määrä oli jo yhdeksän. Yhteensä 15 eri tiedevälittäjää työskenteli Ilmiökartta-hankkeessa. Tiedevälittäjien toiminta ja tuotokset on kartoituksessa jaettu kolmeen osa-alueeseen: Tiedesparraukset, tietokoosteet ja tiedevälittämisen kyvykkyydet (kts. Taulukko 1).

**Tiedesparrausten, tietokoosteiden ja kyvykkyyksien kehittämiseen tähtäävän toiminnan vaikutukset ovat monipuolisia.** Suurin osa vaikutuksista koski virkahenkilöiden ymmärrystä käsitellyistä ilmiöistä, tutkijoiden käsityksiä omista tutkimusaiheistaan sekä molempien sidosryhmien lisääntynyttä tietoisuutta tiedevälittämisen hyödyistä. Lisäksi tutkijoiden, päätöksentekijöiden ja tiedevälittäjien verkostot vahvistuivat laajalti. Tiedeakatemia on myös edistänyt pysyvien ja toimivien tiedon välityksen rakenteiden kehittymistä.

**Tiedevälittämisen toiminta ja tuotokset ovat edistäneet jokaista neljää vaikuttavuustavoitetta, mutta vaikutusten ja tavoitteiden välillä on myös epäsuhtaa.** Esimerkiksi vaikutukset päätöksentekoon painottuvat ministeriöiden valmistelutyöhön, vaikka tavoitteeksi on nimetty päätöksenteko laajemmin.

**Taulukko 1. Tiedevälittämisen toiminta ja tuotokset tiivistettynä**

| | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 (kevät) | Yhteensä* |
|---|---|---|---|---|---|
| **Tiedesparraukset** | **2** | **3** | **6** | **2** | **14** |
| Osallistuneet tutkijat | 9 | 41 | 30 | 15 | 92 |
| Osallistuneet asiantuntijat** | 2 | 11 | 12 | 8 | 33 |
| Osallistuneet virkahenkilöt | 8 | 17 | 23 | 4 | 50 |
| **Tietokoosteet** | **6** | **5** | **6** | **6** | **23** |
| Osallistuneet tutkijat | 83 | 45 | 34 | 31 | 184 |
| Osallistuneet asiantuntijat | 2 | 5 | 3 | 4 | 14 |
| Tilanneet virkahenkilöt | 6 | 3 | 4 | 2 | 11 |
| **Tiedevälittämisen kyvykkyydet** | **5** | **6** | **11** | **2** | **24** |
| Kurssimateriaalit, ohjeistukset ja työkalut | 2 | 2 | 3 | 2 | 9 |
| Keskustelupaperit, blogit ja muut kirjoitukset | 1 | 2 | 6 | 0 | 9 |
| Verkostotapaamiset | 2 | 2 | 2 | 0 | 6 |
| Verkostoon osallistuneet | 64 | 79 | 81 | 0 | 97 |

**Yhteensä sarakkeeseen ei ole laskettu toistuvia osallistumisia samalta tutkijalta, asiantuntijalta tai virkahenkilöltä. **Asiantuntija viittaa julkisen ja kolmannen sektorin organisaatioissa työskenteleviin muihin ammattilaisiin.*

## Tavoite 1: Vuoropuhelu tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä muuttuu järjestelmällisemmäksi ja sen tukemiseksi saadaan kehitettyä toimivia työkaluja

**Tiedesparraus on tarjonnut virkahenkilöiden ja tutkijoiden vuorovaikutukselle luottamuksellisen tilan, joka on auttanut kehittämään ministeriöiden tietopohjaa.** Kokemukset onnistumisista ovat levinneet ja sparraukset ovat lisääntyneet. Sparrauksesta on muodostunut toistettava ja toimiva menetelmä tiedon välittämiseen. Tutkijat, virkahenkilöt ja tiedevälittäjät tuntevat paremmin sparrausmenetelmää ja sen tarjoamia hyötyjä, mikä tukee sparrausten järjestämistä ja niihin osallistumista jatkossa. Sparrausten luomat uudet suhteet osallistujien välillä edesauttavat tutkijoiden ja virkahenkilöiden vuorovaikutuksen jatkuvuutta.

**Tiedeakatemian haaste: Tiedesparraus tarjoaa monesti pistemäistä tietotukea.** Kehitystyössä ei ole keskitytty valmistelun kokonaisuuden tukemiseen. Pistemäisyyden vähentämiseksi voidaan panostaa kokeiluihin, joissa sparrauksia suunnitellaan useampi samaan prosessiin. Olisi myös edistettävä sparrausten vakiintumista ministeriöiden tiedonhankinnan rutiineihin.

**Tiedevälittämisen haaste: kehitettyjen toimintamallien jatkuvuus tulee riippuvaiseksi yksittäisestä organisaatiosta.** Tietopohjan tukemisen ohella mallien kehittämistä ajaa markkinalogiikka eli pyrkimys taata kilpailukykyä ja kysyntää omalle toiminnalle (MacKillop & Downe 2023; Kärkkäinen & Muhonen 2026). Haastetta voidaan lievittää riittävällä yhteistyöllä toimijoiden välillä, jotta tiedevälittäjät hyötyvät opeista ja toimivista käytännöistä laajemmin.

## Tavoite 2: Tiedon koostamiseen on kehitetty ja vakiinnutettu tehokkaita malleja, joita hyödynnetään päätöksenteon tukemiseen ja julkisen keskustelun edistämiseen

**Tietokoosteiden tuottamisesta on muodostunut toimiva ja järjestelmällinen prosessi, jolla ilmiöiden monitieteistä ymmärtämistä on tuettu eri sidosryhmissä.** Prosessi seuraa samoja vaiheita koosteesta toiseen ja se on ministeriöissä koettu tehokkaana. Tuotokset on myös koettu laadukkaina ja ne ovat tarjonneet hyödyllisiä tietopaketteja virkahenkilöille. Koosteiden kautta mediaan on välitetty uusia näkökulmia ja sopivia tutkijoita haastateltaviksi. Tietokoosteita tuottamassa olleet tutkijat ovat hyödyntäneet koosteita omissa töissään.

**Tiedeakatemian haaste: tietokoosteprosessi ei ole vielä läpinäkyvä.** Koosteen tuottamisen menetelmää, käyttötarkoitusta ja sisällön rajallisuutta olisi avattava. Haaste liittyy mallin laajempaan vakiintumiseen, sillä tiedevälittämiseen osallistuville toiminnan tulee näyttäytyä legitiiminä ja tiedon tuottamisen tulee olla luotettavaa (Wagner ym. 2023). Puutokset voivat tehdä tuotoksista myös vaikeasti tulkittavia ja vähentää koosteiden relevanssia.

**Toimintaympäristön haaste: tiedevälittäminen ei vielä sovi kitkattomasti olemassa oleviin tiedon hankinnan malleihin tai rutiineihin.** Tiedeakatemia on esimerkiksi tuottanut tietokoosteita pääosin yhdelle ministeriölle. Koosteiden tunnettuutta voidaan lisätä, mutta lopulta kyse on tarpeista kehittää organisatorisia kyvykkyyksiä tutkimustiedon hankkimiseen ja hyödyntämiseen (Wu, Ramesh & Howlett 2015; Husain, Bloom & Xiao 2021). Uuden tutkimustiedon tilaamiseen on ministeriöissä selkeät ja vakiintuneet rakenteet, kun taas olemassa olevan tiedon koostamiseen ja tiedevälittäjien kanssa työskentelyyn ei.

## Tavoite 3: Tiedevälittämisen tunnettuus, arvostus ja kyvykkyydet lisääntyvät ja Suomalainen Tiedeakatemia profiloituu tiedevälittämisen suunnannäyttäjänä

**Tiedevälittämisen osaaminen ja yhteisö ovat vahvistuneet ja tiedevälittämisen tuntemus on levinnyt tutkijoiden ja virkahenkilöiden lisäksi konsulttitoimistoihin, kuntiin ja säätöihin.** Tutkijat, hankkeet ja yliopistot ovat hyötyneet Tiedeakatemian materiaaleista ja tilaisuuksista. Lisäksi tiedevälittäjien keskuuteen on syntynyt vertaisoppimisen mahdollisuuksia. Tiedeakatemia on muodostanut itselleen vahvan aseman tietopohjaisen päätöksenteon tukemisessa ja kansainväliset toimijat ovat kiinnostuneet Tiedeakatemian tiedevälittämisestä.

**Tiedeakatemian haaste: tieto tiedevälittämisestä ei ole levinnyt laajalle ja tiedevälittämisen julkinen puolesta puhuminen on vähäistä.** Tiedevälittämisen tunnettuuteen esimerkiksi kansalaisten parissa ei ole panostettu eikä relevantteihin poliittisiin keskusteluihin ole osallistuttu systemaattisesti. Jos Tiedeakatemian toiminta näyttäytyy vain omaan tiedevälittämiseen keskittyvänä organisaationa, kuva yleishyödyllisyydestä voi rapautua. Muissa organisaatioissa, joissa tiedevälittämistä jo ymmärretään ja arvostetaan, tietämys on usein hyvin henkilöitynyttä, mikä lisää toimintaympäristön haavoittuvuutta (vrt. Craft & Henderson 2023). Tosin näiden kyvykkyyksien tukeminen ei ole vain Tiedeakatemian vastuulla.

## Tavoite 4: Päätöksentekijät hyötyvät tutkimustiedosta yhä enemmän työssään

**Tiedevälittäminen on haastanut, täydentänyt ja validoinut valmistelijoiden ja asiantuntijoiden ymmärrystä.** Välitettyä tietoa on hyödynnetty suoraan julkishallinnon valmistelussa ja muissa töissä. Tietokoosteet ja sparrausten yhteenvedot ovat edistäneet tiedon kumuloitumista ministeriöissä. Eri alojen ja organisaatioiden tutkijat ovat saaneet tilaisuuksia ja kanavia tuoda asiantuntijuuttaan ja tiedettä laajemmin päätösvalmisteluun.

**Tiedeakatemian haaste: tiedevälittäjien substanssiosaaminen on rajallista.** Puutteen seurauksena ilmiöiden kannalta keskeisten asioiden hahmottamisesta tulee paikoin haastavaa. Tämä voi vähentää tuotosten relevanssia ja välitetyn tiedon luotettavuutta sidosryhmien silmissä (vrt. Sarkki ym. 2014; Wagner ym. 2023). Haasteen lievittämiseksi kirjallisissa töissä voidaan varata riittävästi aikaa tutkijoiden kommenttikierrokselle ennen julkaisua. Tekoäly taas voi tukea keskustelun puutteiden tai painopisteiden hahmottamista Tiedesparrauksissa. Lisäksi sparrauksissa tiedevälittäjien roolia fasilitaattoreina tulee korostaa suhteessa muihin sparrauksen osallistujiin, jotka ovat aihepiirien asiantuntijoita.

**Toimintaympäristön haaste: tietotarpeiden määritteleminen haastaa tilaajia.** Haasteena on hahmottaa minkälaisiin kysymyksiin tutkimus voi vastata tai mikä tieto on erityisen keskeistä tietotarpeen kannalta. Kyse on myös tutkijoiden ja päätöksentekijöiden intresseistä, joiden yhteensovittaminen ei ole ongelmatonta (vrt. Newman 2014). Osaamista voidaan tukea esimerkiksi kohdennettujen koulutusten ja simulaatioiden avulla tai altistamalla päätöksentekijöitä vuorovaikutukselle tutkijoiden kanssa (Kärkkäinen 2025).

**Toimintaympäristön haaste: valtionhallinnossa toimitaan lähes yksinomaan suomen kielellä.** Samalla, kun kielirajoite sulkee tiedevälittämisen ulkopuolelle merkittävää tutkimuksellista asiantuntijuutta, tutkimusorganisaatiot panostavat kansainväliseen rekrytointiin ja hallinnossa kaivataan ymmärrystä verrokkimaista. Tämän muuttaminen vaatii kokeiluja ja kulttuurista muutosta.

## Vaikuttavuustavoitteiden edistymistä tukeneet taustatekijät

### *Vuoropuheluun panostaminen ja sidosryhmien tarpeiden huomiointi*

**Tiedevälittämisen toimintamalleja on kehitetty yhdessä sidosryhmien kanssa tuomaan konkreettista lisäarvoa päätöksentekoon.** Tiedesparraukset on ankkuroitu työn alla oleviin valmisteluihin ja koosteiden sisällöt on räätälöity tilaajia varten. Sparraus- ja koostemalleja on myös sovellettu tilaajien tarpeiden mukaan. Osallistumisen vaivattomuutta on edistetty panostamalla ohjeistuksiin ja tilaisuuksien sujuvaan rakenteeseen. Aiempi kirjallisuus tukee havaintoja tiedevälittämisen tarvelähtöisen järjestämisen ja jatkuvan kehittämisen merkityksestä vaikuttavuudelle ja toiminnan vahvalle legitimiteetille (Wagner ym. 2023). Yhteiskehittämisen lähtökohdista tapahtuva vuorovaikutus tutkijoiden ja päätöksentekijöiden välillä on myös laajalti yhdistetty tiedon hyödyntämiseen ja osallistujien kompetenssien kehittymiseen (Kothari ym. 2021; Kalliomäki, Ruoppila & Airaksinen 2021; Kärkkäinen 2025).

### *Tiedevälittäjien asiantuntijuus ja sen kehittäminen*

**Tiedevälittäjien monipuolinen osaaminen on luonut vankan perustan kehittämistyölle ja tiedon välittämisen onnistumisille.** Tiedevälittäjät ovat ottaneet vastuun prosessien toteutuksesta ja loppuun viemisestä, mikä on madaltanut kynnystä ministeriölle tilata sparrauksia ja koosteita sekä luonut kuvaa asiantuntevista tiedevälittäjistä (vrt. Wagner, Sarkki & Dietz 2024). Kokemusten kautta tiedevälittäjät ovat myös kehittäneet omaa osaamistaan prosessien järjestämisestä sekä sovittamisesta ministeriöiden tarpeita ja tutkijoiden asiantuntijuutta vastaaviksi. Huomio korostaa Obermeisterin (2020) tutkimuksia oppimisen merkityksestä tiedevälittämisessä. Tiedevälittäjien oppimiskyky on ollut edellytys Tiedeakatemian profiloitumiselle tiedevälittämisen suunnannäyttäjänä.

### *Tiedeakatemian aseman hyödyntäminen ja vahvistaminen*

**Kehittämistyön luonne, tiedevälittäjien asiantuntijuus ja Tiedeakatemian status ovat yhdessä tukeneet onnistumisia.** Tiedeakatemialla on hyvä maine tutkijoiden parissa ja virkahenkilöille organisaatio on näyttäytynyt arvovaltaisena kumppanina. Legitiimi ja uskottava asema ovat auttaneet kehittämään tiedevälittämisen käytäntöjä (vrt. Lentsch 2010; Backman 2024; Wagner, Sarkki & Dietz 2024). Onnistumiset ovat kasvattaneet luottamusta Tiedeakatemiaan sekä tieteen että tietopohjaisen päätöksenteon eteen toimivana asiantuntijaorganisaationa.

### *Selkeät toimintamallit ja monitieteinen lähestymistapa aihepiireihin*

**Kehittämistyössä on tuotettu uudenlaisia, eri tarkoituksia palvelevia tiedevälittämisen toimintamalleja, joissa on panostettu ilmiöiden jäsentämiseen eri alojen näkökulmista.** Mallien erottelu ja selkeä konseptointi on auttanut sidosryhmiä ymmärtämään tiedevälittämisen tarjoamaa tukea päätöksenteolle sekä edistäneet tiedevälittämisen tunnettuutta. Monitieteisyys puolestaan on päätöksenteon tukemiselle keskeistä, sillä monet nykyajan ilmiöt ovat kompleksisia (esim. van der Sluijs ym. 2008; Koivula ym. 2026). Systeemisten lähestymistapojen ja monitieteisen osallistujajoukon onkin havaittu lisäävän päätöksentekijöiden luottamusta välitettyyn tietoon (Wagner ym. 2023). Myös tutkijat kokivat monitieteisen osallistumisen tärkeänä osana tiedevälittämisen periaatteita ja se edisti tutkijoiden oppimista omasta aiheestaan ja uusista kollegoista (vrt. Olson & Pinto da Silva 2020; Mäkinen-Rostedt ym. 2023).

Arviointiraportti sekä lähdeluettelo:

Kärkkäinen, T. (2026). Kohti maailman viisaimpia yhteiskunnallisia päätöksiä – Suomalaisen Tiedeakatemian tiedevälittämisen vaikutukset ja vaikuttavuus. Suomalainen Tiedeakatemia, Helsinki.